

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Інститут післядипломної освіти

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені
Н. В. Остроградського

**УПРАВЛІНСЬКІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ОСВІТИ**

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(20 квітня 2016 року)
I частина*

Харків - 2016

самообразования, повышающие уровень анализа и прогноза проблем сохранения здоровья учащихся, развития способности управленца к реализации здоровьесберегающей деятельности.

Ключевые слова: самообразовательная работа, организация, руководитель общеобразовательного учебного заведения, здоровьесбережение, ученики, районное управление образования.

The article highlights the issue managers stimulate schools to self education on issues health maintenance activity students, the basic forms and methods of self, which enable improvement of the analysis and forecasting problems maintaining the health of students, developing the ability to implement the manager of healthy activities.

Keywords: self-educational work, organization, general manager of the institution, health maintenance activity, students, District Education Department.

УДК 371.11+159.922

АКМЕОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ШКОЛИ

Гречаник О. Є.

У статті визначено сутність освітнього середовища навчального закладу, його структурні компоненти. Доведено необхідність розвитку освітнього середовища, схарактеризовано акмеологічні умови розвитку освітнього середовища школи, які дозволяють перевести навчальний заклад із режиму функціонування в режим розвитку.

Ключові слова: освітнє середовище, школа, структура, розвиток, акмеологічний підхід, акмеологічні умови, акмеологічні чинники.

Постановка проблеми. Останнім часом в українському суспільстві, а відтак й у системі освіти, відбуваються значні зміни. Так, прийнято низку нормативно-правових актів, які серед пріоритетних завдань освіти визначають підвищення її якості, зосередження уваги на засвоєнні дітьми та молоддю загальнолюдських і національних цінностей, проектування стратегії життя, яка передбачає постійний рух до здійснення нових, соціально значущих задумів, формування вмінь долати труднощі, прогнозувати наслідки своїх учинків; здатності свідомо приймати рішення [3]. Досягненню цих завдань сприятиме розвиток освітнього середовища навчального закладу, заснованого на ідеях акмеологічного підходу, оскільки саме він і сприяє переведенню школи з режиму функціонування в режим розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню сутності освітнього середовища навчального закладу й засобів його розвитку присвячені дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців: О. Дубасенюк, В. Панова, К. Рейда, Г. Сазоненко, В. Слободчикова, І. Улановської, Д. Хопкінса, В. Ясвіна й інших. Акмеологічні умови розвитку професіоналізму, суб'єктності, особистісно-професійного розвитку перебувають у центрі уваги С. Анісімова,

А. Деркача, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, С. Пальчевського, В. Перевозчикова, Л. Рибалко й інших. Створення акмеологічної школи, акмеологічного середовища навчального закладу є предметом вивчення Н. Гузій, Г. Данилової, В. Огнев'юка, Г. Сазоненко, Я. Фруктової та інших. Проте визначення саме акмеологічних умов розвитку освітнього середовища навчального закладу не було предметом спеціальних наукових досліджень.

Мета статті. Мета статті полягає у визначенні акмеологічних умов і чинників розвитку освітнього середовища школи.

Виклад основного матеріалу. У загальному значенні термін «середовище» розуміють як оточення. Поряд із цим терміном використовують такі визначення, як «середовище людини», «людське середовище», «навколишнє середовище» і т. д.: «Найчастіше під навколишнім середовищем людини розуміється так чи інакше сукупність умов і впливів, що оточують людину» (Д. Маркович). Середовище людини охоплює сукупність природних і соціальних факторів, які можуть впливати прямо чи побічно, миттєво чи довгочасно на життя й діяльність людей. Але в той же час людина одночасно є продуктом і творцем свого середовища, яке їй дає фізичне підґрунтя для життя й робить можливим інтелектуальний, моральний, суспільний і духовний розвиток.

Освітнє середовище (ОС) — система впливів та умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному та просторово-предметному оточенні. *Структура освітнього середовища* складається з трьох компонентів: фізичне оточення школи (архітектура та дизайн будівлі), людський фактор (особливості вчителів, учнів та їхніх батьків, інших учасників навчально-виховного процесу), програма навчання (стиль викладання, зміст навчальних програм).

Сьогодні існують різні думки стосовно типів ОС, проте найпоширенішою залишається класифікація, запропонована Я. Корчаком: догматичний тип, безтурботний, кар'єрний, творчий. Саме творче освітнє середовище сприяє розвитку вільної, самодостатньої особистості, яка прагне досягти особистісного та професійного успіху, самореалізуватись у процесі виконання основних соціальних ролей — громадянин, професіонал, сім'янин [3]. Створити середовище такого типу без використання акмеологічних ідей, акмеологічних принципів практично неможливо. На нашу думку, саме акмеологічні умови й акмеологічні чинники уможливають створення в школі середовища, оптимального для самореалізації підростаючої особистості, розвитку її індивідуальних можливостей і здібностей, досягнення життєвого успіху.

Під акмеологічними умовами будемо розуміти значимі обставини розвитку освітнього середовища навчального закладу, а під акмеологічними чинниками — основні причини і рушійні сили розвитку освітнього середовища. Акмеологічні умови й фактори близькі за своїм змістом, проте А. Деркач і В. Зазикін зазначають, що акмеологічні умови мають більш об'єктивний характер, тоді як акмеологічні чинники — більш суб'єктивний. Таким чином, вони мають різний ступінь значущості на етапах становлення й розвитку освітнього середовища [2].

Розглянемо основні акмеологічні умови розвитку освітнього середовища школи. *Першою* такою умовою вважаємо необхідність вивчення, усвідомлення й урахування особливостей суб'єктів навчально-виховного процесу, їхніх потреб, очікувань, можливостей. Індивідуальна робота з учнями, педагогами, батьками має бути спрямована на продуктивне розкриття й розвиток особистої та професійної індивідуальності, самореалізацію. Обов'язково слід встановити взаємини довіри й поваги, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, надаючи допомогу та здійснюючи підтримку осіб у періоди вікових і професійних криз, роботи в інноваційних умовах тощо.

Друга акмеологічна умова розвитку освітнього середовища школи — інтеграція виховних зусиль школи, сім'ї, соціуму для самореалізації особистості учня, педагога, батьків, розкриття їхнього внутрішнього потенціалу, досягнення акме-вершин в особистісній і професійній сфері. Інтеграція зазначених соціальних інститутів сприяє їхній консолідації, згуртуванню, усвідомленню кінцевої спільної мети діяльності – щаслива доля дитини, співпраці, зниженню конфліктності, підвищує конструктивність взаємодії [4]. Кожен суб'єкт відчуває себе самодостатньою, вільною особистістю, здатною самостійно розвиватись і чинити позитивний вплив на своє оточення. Усі суб'єкти разом сприяють позитивному іміджу освітньої установи.

Третя суттєва акмеологічна умова розвитку освітнього середовища – це здійснення акмеологічної оцінки й акмеологічного моніторингу освітнього середовища навчального закладу. Акмеологічна оцінка передбачає визначення акмеологічних критеріїв, показників розвитку освітнього середовища, як-от: ступінь задоволеності організацією життєдіяльності в навчальному закладі, можливість для самореалізації суб'єктів НВП, урахування їхніх потреб і запитів, досягнення професійного й життєвого успіху, сприятливий психологічний клімат у колективі учнів, педагогів, батьків, продуктивність особистісно-професійного розвитку суб'єктів НВП тощо. Акмеологічний моніторинг забезпечить систематичне спостереження за станом освітнього середовища школи з метою його вивчення, оцінювання, прогнозування, планування позитивних і запобігання негативним процесам [1].

Наступна, *четверта*, акмеологічна умова — сформованість на високому рівні акмеологічної компетентності керівника навчального закладу, який має відповідні акмеологічні знання, володіє акмеологічними вміннями, йому властиві акмеологічна спрямованість і відповідні індивідуально-психологічні якості, що сприяють просуванню до акме (помірна схильність до ризику, емпатія, упевненість і собі та своїй діяльності, вірність цінностям навчального закладу, адекватна самооцінка тощо). Саме такий керівник школи здатний забезпечити досягнення акме учнями й учителями; приймаючи рішення, уникає зайвої авторитарності й надмірності, прислухається до порад колег, які мають значні успіхи в педагогічній діяльності; прагне максимально використовувати свої можливості, сили та здібності задля досягнення вершин у професійно-особистісному розвитку; має чітке бачення цілей установи та її ціннісних орієнтацій, що мають бути сформовані в учнів; проектує майбутнє освітньої

установи, поступово ускладнюючи завдання; висуває близькі, середні й далекі цілі діяльності [1].

Зазначені акмеологічні умови розвитку освітнього середовища школи взаємозалежні, утворюють складну систему. Така взаємозалежність і складність зумовлена закономірностями розвитку виховних систем навчальних закладів (структурним компонентом яких виступає освітнє середовище), функціонуванням природного середовища, соціальних відносин і форм суспільної свідомості.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, сучасне виховання потребує освоєння школою оточуючого середовища, яке містить можливості для розвитку кожної особистості. Розвиток освітнього середовища забезпечують акмеологічні умови, які враховують специфіку кожної особистості, інтегрують розрізнені виховні впливи, забезпечують своєчасну оцінку стану освітнього середовища й належний рівень управління цим процесом. Подальшою перспективою досліджень у цьому напрямі є визначення технології реалізації акмеологічних умов розвитку освітнього середовища школи.

Література

1. Гречаник О. Є. Акмеологічна оцінка управління професійним розвитком педагогів / О. Є. Гречаник // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць. — Суми, 2011. — Вип. № 2 (12). — С. 60-68.
2. Жаринов А. В. Развитие субъектности личности в системе акмеологического мониторинга : дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / Жаринов Александр Викторович. — М., 2004. — 219 с.
3. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565. — Назва з екрану.
4. Фоминых А. Ф. Развитие акмеологической компетентности руководителей общеобразовательных учреждений : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.13 «Психология развития, акмеология» / А. Ф. Фоминых. — М., 2005. — 20 с.

В статье определена сущность образовательной среды учебного заведения, его структурные компоненты. Доказана необходимость развития образовательной среды, охарактеризованы акмеологические условия развития образовательной среды школы, которые позволяют перевести учебное заведение из режима функционирования в режим развития.

Ключевые слова: образовательная среда, школа, структура, развитие, акмеологический подход, акмеологические условия, акмеологические факторы.

In the article the essence of the educational environment of the institution, its structural components. The necessity of educational environment acmeological Author determined the conditions of the educational environment of the school, which allow transfer institution of the mode of operation of the mode of development.

Key words: learning environment, school, structure, development, acmeological approach, acmeological provided, acmeological factors.

УДК 371.11

МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Григораш В. В.

У статті уточнено визначення моделі і розкрита сутність моделювання. Особлива увага приділена моделюванню управлінської діяльності в галузі освіти.

Ключові слова: модель, моделювання, управління.

Постановка проблеми. Розв'язання будь-якої проблеми може бути описано технологічним ланцюжком: «реальний об'єкт — модель — алгоритм — програма — результат — реальний об'єкт». Отже, для вирішення завдань, зокрема, в галузі управління освітою, необхідно будувати різноманітні моделі об'єктів, процесів, явищ. Особливо актуальним моделювання є зараз, в період суттєвих змін структури, змісту і технологій освіти. Прийняття нових нормативних документів в галузі освіти вимагає модернізацію й оновлення навчально-виховного процесу, управлінської діяльності, критеріїв оцінювання навчальних закладів, що, у свою чергу, зумовлює необхідність розроблення нових освітніх моделей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Моделювання як об'єкт науково-педагогічного дослідження спостерігається на теренах вітчизняної педагогіки та менеджменту з 90-років минулого століття. Проте побудова різноманітних моделей педагогічних процесів та їх учасників здійснювалась завжди.

Проблемам моделювання управлінських процесів присвячені праці зарубіжних учених А. Демодорана, Дж. Р. Баума, О. В. Бережної, В. Г. Болтянського, А. С. Большакова, М. Еддоуса, К. Г. Корлі, М. Х. Мескона, О. Моргентейна, Дж. Неймана, Л. Планкетта, Р. Стенсфілда, П. Скотта, С. Уоллі, Г. Хейла, В. А. Штоффа.

Вітчизняні дослідники Л. І. Даниленко, І. П. Довбиш, Г. В. Єльнікова, Є. М. Павлютенков, В. С. Пікельна розробляли моделі учнів, педагогів, окремих педагогічних процесів. Останніми роками популярними стали моделі навчальних закладів [1, 3, 4].

Мета статті — проаналізувати наукові підходи до моделювання в галузі освіти.

Виклад основного матеріалу. У найбільш загальному вигляді модель — це спрощене уявлення про певний об'єкт. У літературі зустрічаються різноманітні визначення моделі:

- мисленнєвий образ реального об'єкту (системи), який відображає суттєві ознаки об'єкта та замінює його в процесі вирішення задач (Павлютенков Є. М.);
- спрощення реальної життєвої ситуації, до якої вона застосовується (Мескон М., Альберт М., Хедуорі Ф.);
- упорядкований набір інформації про складну систему (Медоуз).